

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Boeken

Praktijkboek crisisinterventie

De kunst van het interveniëren in moeilijke behandelsituaties in de spoedeisende psychiatrie en psychotherapie

Flip Jan van Oenen, Clemens Bernardt en Louk van der Post (2007). Utrecht: De Tijdstroom. 327 pp. € 45,00 (geb.). ISBN 978-90-5898-118-9

In ons kleine taalgebied zijn we de laatste jaren verward met belangrijke Nederlandstalige systeemtherapeutische literatuur, zoals Lange (2006) en heel recent natuurlijk het *Handboek Systeemtherapie* (Savenije e.a. (red.), 2008). Het *Praktijkboek crisisinterventie* misstaat niet in deze rij en had na het verschijnen in 2007 sneller aandacht in ons tijdschrift verdiend – waarvoor redactionele excuses.

Het boek is de neerslag van de sinds 1984 steeds verder ontwikkelde en verfijnde aanpak door het Acut Behandelteam (ABT) van Mentrum GGZ in Amsterdam. Een eerste kenmerk van de aanpak is dat de acute crisisinterventie naadloos kan overlopen in een kortdurende behandeling, waarbij de crisis creatief gebruikt wordt voor vergroting van het probleemoplossend vermogen van het systeem. Daarbij wordt maximaal gebruikgemaakt van algemeen werkzame factoren in therapie, los van specifieke stromingen of modellen, zoals het optimaliseren van de werkrelatie, het motiveren, het mobiliseren van hoop, het gebruikmaken van eigen hulpbronnen en oplossingsstrategieën

van het netwerk, de verantwoordelijkheid op de juiste plaats laten – bij de cliënten en hun netwerk – het benadrukken van successen en het profiteren van feedback.

Een tweede bijzonder kenmerk van deze vorm van crisisinterventie is dat de systeembenadering het dragend en integrerend kader is, anders dan bijvoorbeeld bij Jenner (2003), bij wie een biologisch-psychiatrische en individugerichte kijk en aanpak overheersen, ondanks de bij crisisinterventie onvermijdelijke betrokkenheid van familieleden. Het ABT betreft altijd de omgeving erbij, ook bij de vervolgstappen. Gek gedrag ontregelt de omgeving en een ontregelde omgeving versterkt de gekte. Het principieel betrekken van de omgeving is in de crisisinterventie des te belangrijker omdat de vaak zeer kwetsbare aangemelde patiënten vrijwel altijd geïsoleerd geraakt zijn. Omgeving c.q. systeem omvat ook eventuele professionele aanmelders, al blijven zij erkend in hun specifieke rol.

Het team stelt zich niet op als psychiatrisch expert, maar als consultant voor de naasten in nood, inclusief dus eventuele

professionals. Het is belangrijk tijd te nemen voor zorgvuldige inventarisatie en zich in de crisipaniek niet te laten meeslepen en verleiden tot snelle lapmiddelen die in de chaos alleen maar meer van hetzelfde opleveren. Een crisis kenmerkt zich immers door verhoogde druk, blikvernauwing en veranderhuiver.

Het systeem wordt in kaart gebracht, met ieders bijdrage en lijdensdruk, evenals wat er al geprobeerd is met welke resultaten. Wie zijn

probleemdragers? Er worden circulaire hypothesen voor het ontstaan en instandblijven van de crisis ontwikkeld, zonder meer lineaire, ziektegerichte verklaringen uit te sluiten. Ieders inzet en motief wordt respectvol gevalideerd (of positief geëtiketteerd, zoals dat in de directieve therapie heet) om door ontschuldiging en onpathologisering ruimte te creëren voor het herdefiniëren van het probleem en nieuwe oplossingen. Het vinden van oplossingen gebeurt op judo-achtige manier door te brainstormen en verschillende opties te benoemen (waaronder: zo doorgaan) en de keuzen bij het systeem te laten. Dat klinkt erg gewoontjes en zelfs wat soft voor juist crisisinterventie, maar het lijden wordt uitdrukkelijk erkend en zo nodig wordt de crisis vergroot door stevige confrontaties ('als u uw man drank blijft voeren, bent u hem aan het vermoorden'). Het is voortdurend balanceren tussen betrokkenheid en distantie, tussen aansluiten bij het systeem en het uitdagen ervan.

... veel aandacht voor de opbouw van de werkelijkheid ...

Na de achtergrond en de algemene principes van het model in Deel I, worden in Deel II de verschillende fasen van aanmelding tot interventie beschreven, zoals vrijwel in alle delen van het boek rijk doorspekt met praktijkvoorbeelden. Bij een aanpak die maximaal gebruik wil maken

van algemeen werkzame factoren past veel aandacht voor de opbouw van een werkelijkheid, door de auteurs allieren genoemd.

Deel III is geheel gewijd aan de (meerzijdig partijdige) alliantie, en hoe zich in die werkelijkheid te bevrijden uit ineffectieve interactiepatronen. De auteurs onderscheiden twee niveaus van allieren, de conventionele rituelen van contact maken, ook in situaties van crisis en gekte, en vervolgens het meer persoonlijke niveau waarin verwachtingen en behoeften van de cliënt en de wederkerigheid centraal staan. Haperende werkelijkheden worden ingedeeld in vijf typen (in de typerende stijl van dit boek noemen de auteurs die de boks-, de touwtrek-, de olie-op-het-vuur-, de zoog- en de reik-wijk-interactie) met elk hun kenmerkende dynamiek en manier om zich daaruit te bevrijden. Dit deel over de therapeutische alliantie is ook de moeite waard voor behandelaars buiten crisissituaties.

Deel IV bevat hoofdstukken over basisattituden in het gesprek, gespreksvoering in systemen en het werken in co-therapie. Vooral in de crisisinterventie is co-therapie vaak helpend, om de druk te verspreiden en de noodzakelijke afstand

en betrokkenheid in evenwicht te houden en om de kans op verschillende perspectieven te vergroten. Deel V gaat over het doorbreken van behandelimpasses die ontstaan door crisisdruk, veranderhuiver en blikvernaauwing in het systeem – ook de moeite waard voor behandelaars in reguliere hulpverlening – en deel VI ten slotte over crisisinterventie bij suicidaliteit en bij psychose en schizofrenie.

In de beschreven wijze van crisisinterventie zijn allerlei elementen uit verschillende richtingen geïntegreerd, modern zowel als postmodern. Uit de systemische hoek: structureel, strategisch, paradoxaal, directief. Uit aanpalende stromingen: psycho-educatief, oplossingsgericht, cognitief-gedragsmatig en narratief.

Al met al vind ik de relevantie van het boek groter dan alleen voor crisisinterventionisten. Ook in de reguliere praktijk krijgt men te maken met aanmeldingen in

een crisissituatie of met crises die ontstaan in lopende behandelingen. In zekere zin is elke aanmelding een teken van crisis. Dit boek is zo'n hecht doortimmerd handboek voor (kortdurende) integratieve systeemtherapie dat het past op de literatuurlijst voor elke basisopleiding voor ons vak. En het oog wil ook wat; het is een mooie en goed verzorgde uitgave.

Jolanthé de Tempe

Literatuur

Jenner, J.A. (2003). *Directieve interventies in de acute en de sociale psychiatrie*. 3e herziene druk. Assen: Van Gorcum.

Lange, A. (2006). *Gedragsverandering in gezinnen. Cognitieve gedrags- en systeemtherapie*. 8e herziene druk. Groningen: Martinus Nijhoff.

Savenije, A., Van Lawick, M.J. & Meijers, E.T.M. (red.) (2008). *Handboek Systeemtherapie*. Utrecht: De Tijdstroom.

Als glas in lood. Integratieve behandeling van vluchtelingenkinderen en -gezinnen

Jelly van Essen & Julia Bala (2007). Utrecht: Pharos, 185 pp. € 24,50. ISBN 978-90-75955-54-5.

Het is een kunst om een toegankelijk en goed leesbaar boek te schrijven over een onderwerp dat zowel specifiek is vanwege de kleine, nauw omschreven doelgroep, als veelomvattend omdat het diverse lagen en contexten omvat. Het is de auteurs, respectievelijk arts-psychotherapeut en kli-

nisch kinder- en jeugdpsycholoog/psychotherapeut, goed gelukt. *Als glas in lood* is een boek waarin theorie en praktijk onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Het is ook de weerslag van twaalf jaar ervaring met hulpverlening en behandeling van vluchtelingenkinderen en -gezinnen